

Kentin Üniversite Algısı: Anadolu Üniversitesi ve Eskişehir Örneği

Deniz Taşçı* - Emre Gökcalp** - Evrim Genç Kumtepe***

Alper Tolga Kumtepe*** - Elif Toprak***

Özet: Üniversitelerin yerleşkelerinin bulunduğu komşu çevreye ve kente katkıları günümüzde idari ve akademik çevrelerce sıkça tartışılan ve çalışılan bir konu olmuştur. Üniversite kent etkileşiminde, üniversitenin toplumsal katkı konusuna eğilmesi kadar kentin üniversite algısı da önemli rol oynamaktadır. Bu çalışmada, kentin üniversite algısı, Anadolu Üniversitesi-Eskişehir örneği ile incelenmektedir. Üniversitenin bölgesel fırsat eşitliğine katkısı, üniversite öğrencilerinin kente sosyokültürel etkisi ve üniversitenin bütüncül anlamda kente sosyokültürel etkisi, nicel ve nitel yöntemler kullanılarak araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent-üniversite, kentin algısı, bölgesel kalkınma, sürdürülebilir kalkınma.

City's Perception of University: The Case of Anadolu University and Eskişehir

Abstract: The effects of the universities on their neighborhood and city have today become a popular topic for discussion and study in both administrative and academic circles. Along with the university's inclination towards civic engagement, the city's perception of the university also plays a vital role in the university-city interaction. In this study, the city's perception of university is investigated via the case study of Anadolu University and Eskişehir. The university's contribution to regional equality of opportunities, the socio-cultural effects of the university students on the city, and the university's sociocultural effects as a whole on the city are examined by quantitative and qualitative research methods.

Key Words: City-university, city's perception, regional development, sustainable development.

GİRİŞ

Günümüzde üniversitelerden, eğitim-öğretim hizmetleri gibi geleneksel işlevlerinin yanı sıra buldukları kent ile etkileşim içerisinde olmaları ve komşu çevrelerinden başlamak üzere buldukları kente ve bölgeye katkı sağlamaları beklenmektedir. Bir çok yerde, üniversitenin kentin bir parçası

* Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi, İletişim Bilimleri Fak.

** Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fak., Sosyoloji Blm.

*** Yrd. Doç. Dr., Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fak., Uzaktan Eğitim Bölümü

olarak değil de kentten bağımsız bir örgüt gibi değerlendirilmesi bu alanda henüz çok mesafe kaydedilmediğini göstermektedir (Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004). Üniversiteler kamusal fayda ve toplumsal katkı konusunda duyarlı olmaya başladıkça, içinde buldukları toplumsal çevrenin isteklerini dikkate almaya başlamışlardır. Gilderbloom (2004), üniversitelerin sorumluluk duydukları ya da duymaları gereken, yerleşkelerinin fiziksel olarak bulunduğu ve kısaca “komşu çevre” olarak adlandırılan alanların yeniden canlandırılmasında da üniversitelerin önemli aktörler olduklarını vurgulamıştır. Benson ve Harkavy ise (2000), üniversitelerin içinde yer aldıkları toplumsal çevrede demokratik ve kozmopolit bir ortam yaratma potansiyellerine dikkat çekmektedir.

LİTERATÜR

Kent üniversite etkileşimini inceleyen çalışmalarda temel vurgu, üniversitelerin bölgesel kalkınma politikalarına ve sürdürülebilir insanî gelişmeye yönelik etkileridir. Birleşmiş Milletler tarafından geliştirilmiş olan bu kavram, insan unsurunu bir ülkenin ve bölgenin gelişmesindeki birincil etken olarak ele almaktadır. Sürdürülebilir insanî gelişme kavramı, gelişmeyi sadece ekonomik bir süreç olarak tanımlayan geleneksel eğilimlerden farklı olarak, insanların ekonomik koşullarındaki iyileştirmeye birlikte; sosyal, siyasal, kültürel, sağlık ve eğitimle ilgili haklardan yararlanabilmelerini sağlayacak genel koşulların sağlanmasını da kapsar. Bu yaklaşımla, insanların belirtilen olanaklara yeterli bir düzeyde ve eşitlikçi bir biçimde ulaşabilmeleri temel bir insanî hak olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla üniversitelerin ilk başta eğitim hakkı olmak üzere bu hak ve olanaklara erişimi kolaylaştırarak ve yaygınlaştırarak sürdürülebilir gelişmeyi desteklemeleri beklenmektedir. Bu kapsamda mezunlarına iş alanları yaratmaları, bireylerin kendilerini geliştirmelerine destek vermeleri ve özellikle esnek öğrenme kültürü yaratmaları önem taşımaktadır. Üniversitelerin buldukları toplumsal çevreyle ilişkilerinde mezunlarına destek kadar, yaşam boyu öğrenme çerçevesinde tüm bireylere yeni beceriler kazandırmaları ve insan gücü kalitesinin artmasını sağlamaları da önemli bir katkıdır.

Kent bölge kalkınması çalışmalarında üniversitelerin rolü değerlendirilirken, temel ölçüt, bölgenin ekonomik olarak gelişebilmesi için bölgedeki insan kaynağı ve kurumsal mekanizmaların etkileşim içinde olmaları gerektiğidir (Charles vd., 2000, Newcastle Üniversitesi Kent ve Bölge Kalkınma Çalışmaları Merkezi). Bölgeye nitelikli insan kaynağı yetiştirerek ve var olan insan kaynağını geliştirerek katkı sunan üniversitenin belli kurumsal ağlarla bulunduğu bölgeye, kente bağlanması, burada bir “öğrenme ortamı” oluşturması, rekabet ve sosyal uzlaşmayı sağlayan kaynaklar yaratması beklenmektedir. Üniversitenin kente katkıları değerlendirilirken, kentin

ihtiyaçlarının dikkate alınması, kentin sorun ve önceliklerinin anlaşılması ve bu doğrultuda bir iletişim ve etkileşimin yaşama geçirilmesi önemlidir. Farklı bir ifadeyle, kent ile işbirliğinin ve bilgi aktarımının yalnızca üniversiteden komşu çevreye olacak şekilde tek taraflı değil, çevredeki bilgi ve becerilerin de üniversiteye iletilmesi şeklinde, iki yönlü olması önemlidir (Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004). Bu noktadan hareketle üniversitenin işbirliği yaptığı yerel kurumların hangileri olduğu da önem taşır. Zira bu kurumlar, etkileşim içerisinde üniversitenin rekabet gücünü artıran katkılar sağlamalıdır.

OECD'nin (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) yaklaşımına göre bölgesel kalkınma, ortak ekonomik ve sosyokültürel amaçlara erişim konusunda işbirliği için platform niteliğindeki örgütsel yapıların oluşturulması anlamına gelmektedir (OECD, 2007). Bunun gerçekleşebilmesi için kentteki belli başlı yerel aktörlerin, üniversiteyle iletişim kanallarının incelenmesi ve geliştirilmesi önemlidir. Dolayısıyla, New Castle Üniversitesi Kent ve Bölge Kalkınma Çalışmaları Merkezi'nin Raporunda da belirtildiği gibi, öncelikle bir üniversitenin bulunduğu kente ekonomik ve sosyokültürel katkılarının neler olduğu ve bunların nasıl geliştirilebileceğinin değerlendirilmesi gerekmektedir (Charles & Benneworth, 2002).

Her ne kadar bu alandaki yazında sosyokültürel katkılar genellikle ekonomik getiriler kapsamında incelenirse de, üniversitenin kültürel yaşama katkıları da üniversitenin ekonomik olmayan etkileri olarak ele alınmaktadır. Üniversite temelli kültür etkinliklerinin – konferanslar, paneller, açık oturumlar- komşu çevrede yaşayan bireylerin katılımına açılması sosyokültürel katkıları oluştururken, yeni yerleşim alanlarının yaratılması, yeni kültür ve eğlence mekanlarının açılması da üniversitelerin yerel çevrede yarattıkları bazı mekansal gelişmelerdir (Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004). Bir kentte üniversitenin varlığı, kültür ve sanat hayatına ve kent kültürüne olumlu katkıda bulunacağı gibi, eğlence mekanları, alışveriş merkezleri gibi ticari girişimlerin yatırım kararlarına da olumlu katkı sağlamaktadır. Ayrıca, üniversitenin sunduğu entelektüel ve kültürel etkinlikler kent ile üniversite arasında organik bir bağın oluşmasına yardımcı faktörlerdir.

Üniversitelerin buldukları çevreye etkilerini inceleyen yazında kullanılan yaygın sınıflandırma; araştırma/teknoloji transferi ve öğretim (inovasyon) olarak tanımlanan ilk kategoriyi, “diğer tüm faydalar” şeklinde tanımlanabilen ikinci bir kategoriden ayırmaktır. Bu ikinci kategoride sağlık, kültür ve spor, sürdürülebilir gelişme, yenilenme (*regeneration*), girişimciler için fırsatlar sunma, kentin gelişmesine katkı sağlama gibi hizmetler sayılmaktadır. Bu etkilerin, üniversitelerin geleneksel işlevleri olarak tanımlanan birinci kategorideki bilimsel araştırma, öğrenci ve bilim insanı yetiştirme sorumlulukları ile karşılaştırıldığında daha az incelendiği görülmektedir. Günümüzde önemi gittikçe daha fazla vurgulanan ikinci kategorideki bu hizmet

ve etkiler üniversite yönetimlerinde dikkate alınır, çok işlevli kurumlar olan üniversitelerin bu etkilerinin geniş ölçekte yaygınlaştırılma potansiyelleri bulunduğu görülür (Arbo ve Bennenworth, 2006). Ayrıca bu kategorideki hizmetler de kentin üniversite algısı üzerinde etkilidir. Üniversitelerin çevreye sundukları kültürel katkıların bazıları, kültürel etkinliklere halkın katılım oranı gibi değişkenlere bağlı olarak ölçülebilirken; kültürel yaratıcılık ve yeni yaklaşım/bakış açıları çevreye kazandırılması gibi katkıların ölçülmesi oldukça zordur (Chatterton, 2000). Bu etkiler, üniversitenin kurumsal tarihine, kültürüne, fakülte-öğrenci profiline, bulunduğu bölgeye ve üniversitenin vakıf/devlet üniversitesi olmasına göre de farklılıklar gösterebilir. Bu noktada, üniversitenin tarihi ve bulunduğu kentin sosyoekonomik yapısı önemli rol oynar.

Üniversitelerin bir diğer güçlü yanı ise, yerel entelektüel ve sosyal ortamların yanı sıra uluslararası ağlar ile de etkileşim içinde olmalarıdır. Dolayısıyla, üniversiteler, küreselleşmenin yerel ve uluslararası dinamikleri arasında köprü rolü oynayarak buldukları bölgenin/kentin gelişmesine rehberlik edebilirler. Ayrıca üniversiteler, öğrenci ve öğretim üyeleriyle (ulusal ve uluslararası öğrenci ve öğretim elemanı değişim programları nedeniyle de) kentin kültürel yaşamına hareketlilik kazandırır. Üniversitenin birinci kategorideki öğretim işlevine ilişkin olarak kente önemli katkılarından biri de, başarılı ve nitelikli öğrencileri bölgeye çekmesidir (Chatterton ve Goddard, 2000). Üniversite eğitimi aldığı kentte mezuniyet sonrasında yerleşen ve çalışan insan sayısı göz ardı edilmemelidir.

Sosyokültürel açıdan bakıldığında, modern/evrensel değerleri yaygınlaştırmak üniversitenin öncelikli kültürel rolüdür. Ancak bu öncelik içerisinde yerel değerler çok yakın zamana kadar yeterli düzeyde ele alınmamıştır. Küreselleşmenin, küresel-evrensel değerler kadar bölgesel-yerel değerleri ve ihtiyaçları ön plana çıkaran dinamikleriyle, üniversiteler buldukları bölge ve kentlerin ihtiyaçlarına daha duyarlı hale gelmektedir. Bununla beraber, hem akademik/idari personel, hem de öğrenci profili açısından üniversiteler artık sınırlı coğrafya ve sosyal kesimlere hitap etmeyip, hem istihdam hem de eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi açısından daha geniş kitlelere ulaşmaktadır. Küreselleşme, üniversitelerin birbirleriyle daha fazla rekabet etmesine yol açarak, kültürel alanlarda da üretimlerini artırma ve bunun için de iletişim, moda, animasyon, tasarım ve dijital teknolojiler gibi alanlarda da çalışmaya başlamalarına neden olmuştur (Chatterton, 2000).

Diğer taraftan, üniversitelerin eylem yoluyla öğrenme programları yurttaşlık bilinci ve becerilerinin kazanılmasında oldukça önemlidir. “Toplumsal duyarlılık” proje ve dersleri ile öğrenciler toplumsal sorumluluk ve duyarlılık kazanmış olmaktadır. Küreselleşmenin bir diğer etkisi de üniversitelerin ulusal ve uluslararası ağlar aracılığıyla topluma hizmet uygulamaları

gerçekleştirmeleridir. Anadolu Üniversitesi Topluma Hizmet Uygulamaları dersi, öğrenci ve öğretim elemanlarının kent halkı ile etkileşimi açısından önemli rol oynamaktadır. 2006-2007 eğitim-öğretim yılında bu ders kapsamında Eskişehir'e yönelik olarak 106 etkinlik gerçekleştirilmiştir (Taşcı ve diğerleri, 2008).

Üniversitelerin araştırma rolleri genellikle, yerel/bölgesel ihtiyaçlara yönelik bilgilerin uygulanması yerine, uluslararası akademik camianın ilgisini çekecek bilgi üretimini tercih etmek olmuştur. Özellikle akademik yükseltme ve ödüllendirme sisteminde komşu çevreye verilen katkının göz önünde bulundurulması çok önemlidir (Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004). Üniversiteler ulusal/uluslararası fonlardan maddi destek alamayan yerel projelerin desteklenmesinde de önemli rol oynamaktadırlar. Bölgesel gelişime katkı sağlayabilecek yerel projeler üniversitelerin katkısıyla hayata geçirilebilmektedir. Özellikle nitel değerlendirmeler, günümüzde üniversitelerin politikaları oluşturulurken kent ile üniversite arasındaki ilişkilerin; gelişen sosyal sorumluluk anlayışı, şeffaflık ve hesap verilebilirlik çerçevesinde şekillendirilmesinin giderek önem kazandığını göstermektedir (Huggins ve Cooke, 1997). Bir çok üniversitenin çevre ile işbirliğine ciddi olarak eğilmediğini görmek mümkündür hatta bazı durumlarda komşu çevrenin tutucu sosyolojik yapısı, üniversitelerin kültür yozlaşması yarattığı düşünülerek bu alandaki gelişmeleri engelleyici bir tutum içinde olmaları da işbirliği sürecinin gelişmemesine bir başka etken olabilir. Başarılı bir çalışma alanı yaratılabilmesi için üniversite yöneticilerinin komşu çevreye faydalı olmayı üniversitenin temel amaçlarından biri olarak açıkça ortaya koymalarının yararlı olacağı düşünülmektedir (Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004).

Anadolu Üniversitesinin Eskişehir'e Bilgi Temelli ve Sosyokültürel Etkileri

Bir yükseköğretim kurumu olarak Anadolu Üniversitesi temel olarak bulunduğu çevreye bilgi yayma, nitelikli insan kaynağı kazandırma işlevleriyle hizmet sunmaktadır. Ayrıca, yaşam boyu öğrenme, sosyal sorumluluk projeleri ve kültürel etkinlikleriyle şehrin sosyokültürel yapısını etkilemektedir. Bu yaygın etkilerin belirlenebilmesi için yapılan araştırmada, arşiv/belge tarama tekniği ile veri toplanmış ve içerik analizi yapılmıştır. Anadolu Üniversitesinin tüm idari birimlerinden istenen veriler incelendiğinde, Üniversitenin eğitim-öğretim, yenileşim (inovasyon) araştırma-yayın başlıkları altında toplanabilecek temel işlevleri olan bilgi yaratma ve yaymanın yanı sıra; bölgesel liderlik ve bir şeyi yapabilme bilgisi (know-how) transferi yoluyla komşu çevreye sağladığı katkılar bulunmaktadır. Bu katkılar arasında Anadolu Üniversitesi'nin üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde gerçekleştirdiği ortak projeler, araştırma merkezlerinin çalışmaları, sosyal sorumluluk projeleri ve topluma hizmet uygulamaları dersi kapsamında öğrenciler tarafından gerçekleştirilen etkinlikler

anılabılır. Ayrıca Anadolu Üniversitesi kampüslerinde gerçekleştirilen sosyal, kültürel ve bilimsel etkinliklerle kent halkının kültürel hayatını zenginleştirmektedir. Anadolu Üniversitesi örneğinde bu katkıların yelpazesi son derece geniş olup Üniversite; müzeleri, sergi salonları, kütüphanesi ve iletişim araçlarıyla (TVA, Radyo A, Anadolu Haber) komşu çevresiyle etkileşim içindedir.

Anadolu Üniversite'sinin her yıl ülkeye kazandırdığı binlerce örgün bölüm mezunu yanı sıra, uzaktan öğretim sistemiyle ulaştığı bir milyon üzerindeki öğrenci sayısı; eğitim-öğretim ve yaşam boyu öğretim işlevleri açısından diğer yüksek öğretim kurumlarına göre çok geniş çapta bilgi yayma etkisi bulunmaktadır. Bilgi yaratma işlevi açısından değerlendirildiğinde ise; farklı alanlarda ve çok sayıda fakülte, yüksekokul, araştırma merkezi/birimi ile çevresini etkilemektedir.

Üniversite, farklı kentlerden gelen öğrencilere hizmet sunduğu gibi, kendi bölgesinde de ekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarının öğrenim hayatlarını Eskişehir'de sürdürmelerini sağlayarak önemli bir fırsat eşitliği yaratmaktadır. Komşu çevredeki gençlerin Eskişehir'den ayrılmamalarını sağlamanın yanı sıra, kente okumak için gelen öğrencilerin buldukları yeni çevreyle aidiyet oluşturarak Eskişehir'de yaşamlarını sürdürdükleri gözlenmektedir. Özellikle çevreye katkı başlığı altında değerlendirilebilecek işlevlerin etkileri algı araştırması ile desteklenmektedir.

YÖNTEM

Ölçme Aracı

Üniversitenin yaygın sosyokültürel etkilerinin ölçülmesi ve bireysel algı düzeylerinin belirlenmesi amacıyla bir anket geliştirilmiş ve Eskişehir halkını temsil yeteneği olduğu düşünülen bir örneklem grubuna uygulanmıştır.

Anketin geliştirilmesi sürecinde, gerçekleştirilen alanyazın taramasına ek olarak odak grup yönteminden de yararlanılmıştır. Odak grup görüşmelerinde¹, katılımcıların alan yazın taraması sonucu oluşturulan taslak anketteki maddeleri değerlendirmeleri istenmiş ve eklenebilecek olası konularla ilgili görüşleri alınmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda anket taslağı tekrar gözden geçirilmiş ve yeni maddeler eklenmiştir. Geliştirilen anket taslağı daha sonra görüşmelere katılan dört katılımcıya sunulmuş ve toplantılarda ortaya konan görüşleri yansıtıp yansıtmadıkları konusunda bireysel olarak değerlendirmeleri

1 Odak grup çalışması: (1) Soruların yarı-yapılandırılmış olarak hazırlanması; (2) Odak grup görüşme rehberinin hazırlanması; (3) Moderatörün belirlenmesi; (4) Odak gruba davet edilecek kişilerin belirlenmesi; (5) Uygun ve ortak bir tarih belirlenmesi; (6) Belirlenen gün ve yerde odak grubun uygulanması ve (7) Odak grubundan elde edilen bilgilerin deşifre edilmesi aşamalarını içermiştir.

istenmiştir. Bu aşamadan sonra çeşitli maddeler değiştirilerek anketin son sürümü oluşturulmuştur.

Odak gruba davet edilecek kişilerin kentteki farklı kitleleri temsil etmelerine özen gösterilmiştir. Özel sektör ve kamu sektörü dengesi kurulmaya çalışılmış ayrıca üniversiteden katılacak kişiler belirlenirken özellikle kent halkıyla etkileşim yaratan projeler gerçekleştiren akademisyenler gruba dahil edilmiştir. Kentten katılan kişilerin Eskişehir'in gelişiminde hem tanık hem aktör olmalarına dikkat edilmiştir. Sivil toplum kuruluşlarının (STK) temsilcileri belirlenirken Eskişehir'de var olan pek çok STK içinden kente hizmet ve katkılarıyla ön plana çıkanlar tercih edilmiştir. Bu planlamalar sonucunda, anket gelişim aşamasında iki odak toplantısıyla araştırmanın ekonomik ve sosyokültürel parametrelerinin belirlenmesine çalışılmıştır.

Görüşmeler sonunda geliştirilen anketin ilk bölümünde belirlenen parametreleri içeren ve üç ana bölümden oluşan 19 önerme araştırmanın çıktılarını temsil etmektedir. Bu bölümler sırasıyla *Üniversitenin bölgesel fırsat eşitliğine katkısı, üniversite öğrencilerinin kente sosyokültürel etkisi ve üniversitenin bütüncül anlamda kente sosyokültürel etkisi* olarak adlandırılmıştır. Odak grup toplantılarında ortaya konan görüşler doğrultusunda, bu 19 önermenin dört tanesinin olumsuz olması uygun görülmüştür. Önermelere katılım düzeyleri, "Katılmıyorum", "Kararsızım" ve "Katılıyorum" seçeneklerinden oluşan üçlü Likert tipi ölçek üzerinde ölçülmüştür. Anketin ikinci bölümünde katılımcıların belirlenen dokuz kültürel etkinliğe (klasik, Türk sanat, Türk halk ve pop/ rock müziği konserleri, tiyatro, sinema, konferans, panel / söyleşi ve müze) kentte ve Anadolu Üniversitesinde ne sıklıkla katıldıkları sorulmuştur. Etkinliklere katılma sıklıkları "Hiç Katılmıyorum", "Nadiren" ve "Sıklıkla" seçeneklerinden oluşan üçlü Likert tipi ölçekle ölçülmüştür. Anketin sonunda ise katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almıştır.

Veri Kaynağı

Anketinin örneklem seçiminde, %4 örneklem hatası ve %95 güven aralığı ölçütleri temel alınarak Eskişehir nüfusunu (yaklaşık 645,000) temsil yeterliliği olan 600 kişiye ulaşılması hedeflenmiştir. Çalışmada, nüfus büyüklüğü ile orantılı olasılıklı örnekleme esasına dayanan, çok aşamalı, tabakalı rassal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Katılımcılar belirlenirken, Eskişehir ili sınırlarında yer alan mahalleler, 2000 yılı eğitim durumu ve 2007 yılı cinsiyet istatistikleri esas alınarak örneklem oluşturulmuştur. Veriler 2007 yılı Kasım ve Aralık aylarında Eskişehir genelindeki yetişkin nüfusu temsil etmek üzere seçilen 608 kişiyle yüz yüze anket uygulanarak toplanmıştır.

Tablo 1’de özetlenen katılımcılarla ilgili demografik verilere göre, yaklaşık 45 (25–83 yaş aralığı) yaş ortalamasına sahip katılımcılar, %50,9 kadınlar ve %49,1 erkeklerden oluşmaktadır. Okur-yazar olmayan katılımcılar örneklemin %1,2’sini ve okuma-yazma bilenler %2,3’ünü oluştururken, ilköğretim düzeyinde %47,8, lise düzeyinde %32 ve üniversite ve üzeri bir dereceye sahip %16,7 katılımcı örnekleme yer almıştır. Katılımcıların yaklaşık %45’i üniversitenin merkez kampüsüne yakın bir mahallede ve %55’i ise uzak bir mahallede ikamet ettiğini bildirmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%95,4) ev hanımı (%34,9), memur (%23,8), esnaf ve zanaatkar (%20,7) ve işçi (%16) meslek gruplarında yer almaktadır.

İstatistiksel Analiz

Verilerin istatistiksel değerlendirilmesinde değişkenlerin frekans ve yüzde dağılımları ile Ki-kare bağımsızlık analizleri kullanılmıştır. Katılımcıların sunulan ifadelerle yönelik katılım düzeyleri ile sosyodemografik özellikleri (eğitim düzeyi, ikamet durumu) arasında sistematik bir ilişki olup olmadığını araştırmak için Mantel-Haenzel doğrusal ilişki Ki-kare (χ^2) analizi uygulanmıştır. Diğer bir ifade ile bu çözümlemede, araştırma çıktıların oluşturduğu ifadelerle katılım düzeylerinin demografik seviyelere göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırılan değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve derecesi “Somers d” katsayısı ile ifade edilmiştir.

2 Her iki değişkenin de sıralı bir yapıda olması nedeniyle Somers’ in d katsayısı kullanılmıştır. Bu katsayı yorumlanırken, değişkenlerden “araştırılan ifadeye katılım düzeyleri” bağımlı değişken, eğitim düzeyi ve ikamet durumu bağımsız değişken olarak varsayılmıştır.

Tablo 1. Katılımcı Demografikleri

	n (%) ^v	N(%) ^{vv}
Cinsiyet		
Kadın	308 (50,9)	234.176 (51,3)
Erkek	297 (49,1)	222.457 (48,7)
Eğitim Düzeyi		
Okur-yazar Değil	7 (1,2)	45.389 (7,1)
Okur-yazar	14 (2,3)	107.615 (16,8)
İlkokul	208 (34,3)	250.273 (39,0)
Ortaokul	82 (13,5)	81.522 (12,7)
Lise	194 (32,0)	115.126 (17,9)
Üniversite ve üzeri	101 (16,7)	41.693 (6,5)
Yaş (25 -83)	45,49±12,74 ^{***}	
Anadolu Üniversitesi Merkez Kampüsüne Yakınlık		
Yakın Mahalleler ¹	273 (44,9)	
Uzak Mahalleler ²	335 (55,1)	
Meslek Durumu		
Esnaf ve Zanaatkâr	125 (20,7)	
Profesyonel	21 (3,5)	
Memur	144 (23,8)	
İşçi	97 (16,0)	
Ev Hanımı	211 (34,9)	
İşsiz	4 (0,6)	
Öğrenci	3 (0,5)	

*Araştırmanın örnekleme ilişkin istatistikler

** Evrene ilişkin eğitim durumu değerleri 2000 ve cinsiyet istatistikleri 2007 yılı T.C. Başbakanlık, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden alınmıştır.

***Ortalama ± standart sapma

¹ Uluönder, Bağlar

² Vişnelik, Yenikent, Cumhuriyet, Ertuğrul Gazi, Büyükdere

BULGULAR

Katılımcıların Üniversitenin bölgesel fırsat eşitliğine katkısı, üniversite öğrencilerinin kente sosyo-kültürel etkisi ve üniversitenin bütüncül anlamda kente sosyokültürel etkisi olarak incelenen kategoriler altında sunulan önermelere katılma oranlarının yüzdelik dağılımları Tablo 2’de özetlenmiştir.

Üniversitenin bölgesel fırsat eşitliğine katkısını değerlendirmeye ilişkin olarak yöneltilen sorular için, katılımcıların yarısından fazlası Anadolu Üniversitesinin düşük sosyoekonomik düzeydeki öğrenciler için üniversite eğitimini özendirdiğini (%74), üniversitenin kentteki gençlere başka yerlere gitmelerine gerek kalmadan kaliteli (%87,9) ve daha hesaplı (%93,1) bir yüksek öğretim olanağı sağladığını bildirmiştir. Bu bölümde son olarak, katılımcıların neredeyse tamamı çocuklarının veya yakınlarının Anadolu Üniversitesinde okumasını istediklerini (%94,7) vurgulamıştır.

Tablo 2. Kentin Anadolu Üniversitesini Farklı Boyutlarda Algılayışına İlişkin İfadelere Katılma Oranlarının Yüzdelerik Dağılımı

	I n (%)	II n (%)	III n (%)
<u>Üniversitenin Bölgesel Fırsat Eşitliğine Katkısı</u>			
Sosyo-ekonomik düzeyi düşük aile ve öğrenciler için üniversite eğitimi özendirme	93 (15,3)	65 (10,7)	449 (74,0)
Kaliteli bir üniversite eğitimi sunma	30 (4,9)	44 (7,2)	533 (87,9)
Hesaplı okuma imkânı sağlama	19 (3,1)	23 (3,8)	564 (93,1)
Çocuğunun ya da yakınının Anadolu Üniversitesi'ne gitmesini arzu etme	15 (2,5)	17 (2,8)	575 (94,7)
<u>Üniversitenin Kente Öğrenci Kaynaklı Sosyokültürel Etkileri</u>			
Sosyal yaşamı zenginleştirme	17 (2,8)	25 (4,1)	563 (93,1)
Sanat ve kültür hayatının niteliğini artırma	21 (3,5)	32 (5,3)	554 (91,2)
Tutum ve davranışlarının kentteki gençlere kötü örnek olması	279 (46,3)	96 (15,9)	227 (37,8)
Hayat pahalılığına neden olma	184 (30,4)	38 (6,3)	383 (63,3)
Çağdaş ve modern bir kent olmasında önemli bir role sahip olma	34 (5,6)	29 (4,8)	542 (89,6)
Hoşgörülü ve özgürlükçü bir hava kazandırma	41 (6,81)	49 (8,1)	515 (85,1)
Öğrencilerle komşu olmayı istememe	492 (81,5)	41 (6,8)	71 (11,7)
<u>Üniversitenin Kente Bütüncül olarak Sosyokültürel Etkileri</u>			
Yaşam kalitesini yükseltme (Ekonomik, Eğitim, Sağlık)	14 (2,3)	20 (3,3)	571 (94,4)
Sosyal hayatı zenginleştirme	13 (2,2)	20 (3,3)	571 (94,5)
Kültür düzeyini artırma	22 (3,6)	18 (3,0)	564 (93,4)
Kentin çehresinin değişmesinde önemli bir role sahip olma	36 (6,0)	25 (4,1)	543 (89,9)
Çağdaş, modern ve hoşgörülü bir kent olmasında önemli bir role sahip olma	22 (3,6)	29 (4,8)	552 (91,5)
Kentle yeterince bütünleşememe	386 (64,5)	113 (18,9)	99 (16,6)
Gurur kaynağı olma	7 (1,2)	13 (2,2)	580 (96,7)
Ekonomik kalkınmada önemli bir role sahip olma	11 (1,8)	14 (2,3)	576 (95,8)

n: Katılımcı sayısı

I: Katılmıyorum; II: Kararsızım; III: Katılıyorum

Üniversitenin kente öğrenci kaynaklı sosyokültürel etkilerinin incelendiği ikinci bölümde, öğrencilerin kentteki sosyal yaşamı zenginleştirdiği (%93,1) ve kültür-sanat hayatının kalitesini yükselttiği (%91,2) yönündeki görüşlerin, katılımcılara yöneltilen yedi önerme içinde en yüksek katılım oranlarına sahip pozitif algılar olduğu belirlenmiştir.

Bunu takip eden iki olumlu görüş ise öğrencilerin kentin çağdaş ve modern bir yaşam alanı olmasındaki (%89,6) ve kente özgürlükçü ve modern bir nitelik (%85,1) kazandırmasındaki paylarını vurgulamaktadır. Bu dört olumlu önerme dışında ayrıca katılımcılara öğrencilerin kentteki etkilerini değerlendirmeye yönelik üç negatif önerme de yöneltilmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu öğrencilerle komşu olmaktan rahatsız olmayacaklarını (%88,3) bildirirken, yarıdan fazlası üniversite öğrencilerinin kentte hayat pahalılığının nedeni (%63,3) olduğu inancını belirtmiştir. Bu bölümde, son olarak, katılımcıların

neredeyse yarıya yakını üniversite öğrencilerinin tutum ve davranışlarının kentteki gençlere kötü örnek olduğu ifadesini (%46,3) onaylamamıştır. Bu ifade katılımcıların sadece %37,8'i tarafından kabul görmüştür.

Üniversitenin kente bütüncül olarak sosyokültürel etkilerinin değerlendirildiği son bölümde, katılımcıların büyük bir yüzdesi üniversitenin ekonomik kalkınmadaki (%95,8), kentin çehresinin değişimindeki (%89,9), çağdaş ve modern bir kent olmasındaki (%91,5) olumlu rolünün altını çizmiştir. Aynı şekilde katılımcıların neredeyse tamamı Anadolu Üniversitesinin bu kentte olmasının onlar için bir gurur kaynağı olduğunu (%96,7) belirtmiş ve üniversitenin kentin sosyal (%94,5) ve kültürel hayatını (%93,4) zenginleştirdiğini kaydetmiştir. Öte yandan katılımcıların %16,6'sı kentle üniversite arasında bir kopukluk olduğu fikrini onaylarken, yarıdan fazlası (%64,5) üniversite-kent bağında bir problem görmediklerini belirtmiştir.

Mantel-Haenzel doğrusal ilişki Ki-kare analiz sonuçları, 19 önermeden yalnızca iki tanesine katılım düzeyleri ile katılımcıların eğitim ve ikamet durumları arasında bir ilişkinin varlığına işaret etmiştir. Bunlar sırasıyla “Üniversite öğrencilerinin tutum ve davranışları kentteki gençlere kötü örnek oluyor” ve “üniversite öğrencileri ile komşu olmaktan rahatsız olurum” şeklindeki ifadelerdir. Tablo 3'te sunulan 3X2 çift yönlü olasılık dağılım tablosuyla sunulan ilişkiye göre, bireylerin ikamet durumları ile öğrencilerin tutum ve davranışlarını değerlendirme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık ve negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Tablo 3 incelendiğinde, kampüse hem yakın, hem de uzak olan mahallelerdeki katılımcıların öğrencilerin tutum ve davranışlarını olumsuz yönde değerlendirmeme eğilimlerinin Ki-kare analizi sonucu üzerinde etkisi görülmektedir. Kampüse uzak mahallelerde ikamet eden katılımcılar, öğrencilerin tutum ve davranışlarının kentteki gençlere olumsuz örnek teşkil ettiği görüşünü merkez kampüse yakın yaşayanlara oranla yaklaşık %13 daha az benimsemiştir. Aynı şekilde, Anadolu Üniversitesi merkez kampüsüne komşu mahallelerde yaşayanların üniversite öğrencilerinin davranışlarını olumsuz değerlendirme görüşü diğer katılımcılara nazaran yaklaşık %8 daha fazladır. Başka bir ifadeyle, üniversite kampüsüne yaklaştıkça, öğrencilerin tutum ve davranışlarını olumsuz değerlendirme eğilimi de artmaktadır.

Tablo 3. Kampüse Yakınlık Durumuna Göre Katılımcıların Öğrencilerin Tutum ve Davranışlarını Değerlendirme ve Komşuluk Görüşleri

	Kampüse Yakınlık						χ^2	Somers d*
	Yakın Mahalleler			Uzak Mahalleler				
	Gn	Bn	%	Gn	Bn	%		
<i>Tutum ve Davranışlar¹</i>								
Katılmıyorum	106	125,6	39,1	172	152,4	52,3	8,001**	-0.125**
Kararsızım	51	43,4	18,8	45	52,6	13,7		
Katılıyorum	114	102,1	42,1	112	123,9	34,0		
TOPLAM	271	271,0	100,0	329	329,0	100,0		
<i>Komşuluk²</i>								
Katılmıyorum	205	221	75,6	286	270	86,4	8,370**	-0.104**
Kararsızım	27	18,5	10,0	14	22,5	4,2		
Katılıyorum	39	31,5	14,4	31	38,5	9,4		
TOPLAM	271	271,0	100,0	331	331,0	100,0		

¹ Üniversite öğrencilerinin tutum ve davranışları kentteki gençlere kötü örnek oluyor (n=600)

² Üniversite öğrencileri ile komşu olmaktan rahatsız olulum (n=602)

* 1 ve 2'de sunulan ifadeler bağımlı değişken olarak kabul edilmiştir.

** p<0,01 düzeyinde anlamlı

Gn: Gözlenen frekans değeri

Bn: Beklenen frekans değeri

Merkez kampüse yakınlık durumu ile öğrencilerle komşu olma görüşü arasındaki ilişkinin incelendiği analiz sonuçlarına göre (Tablo 3), Üniversite merkez kampüsüne yakın ve uzak bir mahallede oturanlar sırasıyla %76 ve %86 gibi yüksek oranlarda üniversite öğrencileriyle komşu olmaktan rahatsız olmadıklarını bildirmiştir. Ancak, kampüse yakın bir mahallede ikamet edenlerin yaklaşık, %14'ü ve uzak mahallerde yaşayanların ise yaklaşık %9'u bu komşuluktan rahatsız olabileceklerini belirtmiştir. Ayrıca, analiz sonuçları da merkez kampüse yakınlık ile bu görüşe katılım dereceleri arasında istatistiksel farklılık bulunduğunu doğrular yöndedir. İlişkinin yönü incelendiğinde, kampüsten uzaklaştıkça öğrencilerle komşu olmaktan rahatsızlık duyma fikri de azalmıştır.

Katılımcıların eğitim düzeyleri ile öğrencilerin tutum ve davranışlarını değerlendirme dereceleri arasındaki ilişkinin analiz sonuçları Tablo 4'te 3X4 çift yönlü olasılık dağılım tablosuyla sunulmuştur. Özellikle, üniversite mezunu katılımcıların yaklaşık %63'ü bu ifadeye katılmadıklarını bildirirken, ilkökul ve altı eğitim düzeyine sahip katılımcıların yaklaşık %40'ı öğrencilerin tutum ve davranışlarının kentteki gençler üzerine olumsuz etkileri olduğu görüşünü belirtmiştir. Ayrıca, eğitim düzeyleri ile belirtilen ifadeye katılım derecesi arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Buna göre eğitim düzeyi ile katılım derecesi arasında negatif yönlü ve istatistiksel olarak önemli ancak pratik olarak düşük bir ilişki mevcuttur. Eğitim düzeyi arttıkça üniversite öğrencilerinin davranışlarını olumsuz değerlendirme eğilimi de anlamlı ölçüde azalmaktadır.

Tablo 4. Eğitim Düzeyine Göre Katılımcıların Öğrencilerin Tutum ve Davranışlarını Değerlendirmeleri

Üniversitenin kültürel yaşama etkisinin kent halkı tarafından nasıl algılandığı da araştırma konusudur. Bu amaçla katılımcılara dokuz farklı kültürel etkinliğe kent merkezinde ve Anadolu Üniversitesinde katılım sıklıkları sorulmuş ve bunlara ilişkin bulgular Tablo 5’te özetlenmiştir.

Tablo 5. Kültürel Etkinliğe Kent Merkezinde ve Anadolu Üniversitesinde Katılımın Yüzdelerle Dağılımları

		Anadolu Üniversitesi			Kent Merkezi		
		I	II	III	I	II	III
Klasik Müzik	Konseri	549 (91,5)	43 (7,2)	8 (1,3)	543 (90,3)	48 (8,0)	10 (1,7)
Türk Sanat	Müziği Konseri	556 (93,0)	33 (5,5)	9 (1,5)	520 (86,5)	69 (11,5)	12 (2,0)
Halk Müziği	Konseri	542 (90,9)	41 (6,9)	13 (2,2)	473 (78,7)	110 (18,3)	18 (3,0)
Tiyatro		507 (85,1)	65 (10,9)	24 (4,0)	444 (74,4)	125 (20,9)	28 (4,7)
Sinema		545 (91,2)	32 (5,4)	20 (3,4)	377 (62,9)	179 (29,9)	43 (7,2)
Konferans		538 (90,2)	45 (7,6)	13 (2,2)	505 (84,6)	81 (13,6)	11 (1,8)
Panel/Söyleşi		538 (90,3)	44 (7,4)	14 (2,3)	515 (86,2)	72 (12,1)	10 (1,7)
Pop/Rock		550 (92,7)	30 (5,1)	13 (2,2)	530 (88,8)	51 (8,5)	16 (2,7)
Müzik Konseri							
Müze		565 (95,9)	13 (2,2)	11 (1,9)	521 (87,4)	(10,9)	10 (1,7)

I:Hiçbir Zaman; II:Nadiren; III:Sıklıkla

Her bir kültürel etkinlik ekseninde sonuçlar karşılaştırıldığında kent nüfusunun büyük bir bölümünün kültürel etkinliklere katılımının hem kentte, hem de Üniversite kampüsünde oldukça düşük seviyelerde olduğu görülmektedir. Bu bağlamdaki en büyük farklılık sinema izleme etkinliğinde gözlenmiştir. Katılımcıların %91’i kampüsteki sinema salonunda hiç film izlemediğini belirtirken, bu oran kent merkezindeki sinema salonları için %63’e düşmektedir. Bu farklılık Anadolu Üniversitesindeki tek sinema salonuna karşılık, kent merkezindeki yaklaşık 30 sinema salonunun varlığıyla açıklanabilir. Ayrıca, tiyatro etkinliklerine katılım sıklığı diğer tüm etkinliklerden daha fazla olup, hem kent merkezinde, hem de Üniversitede eşit yoğunluktadır.

SONUÇ

Kentin üniversite algısı incelenirken, Üniversitenin bölgesel fırsat eşitliğine katkısı, üniversite öğrencilerinin kente sosyokültürel etkisi ve üniversitenin bütüncül anlamda kente sosyokültürel etkisi incelenmiştir. Bu başlıklar altında oluşturulan sorular ya da önermelere yönelik anket katılımcılarının yanıtları ve örneklemenin demografik özellikleri değerlendirildiğinde, Eskişehir halkının önemli bir kısmının Anadolu Üniversitesinin hizmetlerini olumlu olarak algıladığı görülmektedir. Eskişehir’in bir üniversite kenti olarak tanınmasında bu araştırmanın sonuçlarıyla da desteklenen bu olumlu algı ve bütünleşmenin etkisi bulunmaktadır.

Kent ile üniversite işbirliğinin ve bilgi aktarımının yalnızca üniversiteden komşu çevreye olacak şekilde tek taraflı değil, çevredeki bilgi ve becerilerin de üniversiteye iletilmesi şeklinde, iki yönlü olması önemlidir (Gürkaynak ve Kasımoğlu, 2004). Anadolu Üniversitesi - Eskişehir örneğine dair bu araştırma bu etkileşimin iki yönlü olması yönünde atılmış önemli bir adımdır. Araştırmanın bulguları, üniversitenin sunduğu entelektüel ve kültürel etkinliklerin kent ile üniversite arasında etkileşimi zenginleştirdiğini göstermektedir. Bu etkileşim, kentin üniversite algısı, üniversiteyi sahiplenmesi, üniversite ile bütünleşmesi ve sürdürülebilir insani gelişmeye yönelik etkileri açısından kayda değerdir.

Üniversinin içinde yer aldığı toplumsal çevreye sunduğu kültürel katkılar bazı değişkenlere bağlı olarak ölçülebilmektedir (Chatterton, 2000). Eskişehir örneğinde de, katılımcıların büyük çoğunluğu Anadolu Üniversitesinin ve öğrencilerinin kentteki sosyal yaşamı zenginleştirdiği ve kültür-sanat hayatının kalitesini yükselttiği görüşündedir. Kentte çağdaş ve modern bir yaşam alanı oluşmasında üniversitenin çok önemli bir rol oynadığı da katılımcıların neredeyse tamamının ortak görüşüdür.

Katılımcıların görüşleri farklı değişkenler doğrultusunda değerlendirildiğinde, üniversite merkez kampüsüne hem yakın hem de uzak bir semtte oturanların büyük bölümünün üniversite öğrencileriyle komşu olmaktan rahatsız olmadıkları bildirilmiştir. Bu konuda olumsuz görüşe sahip olan katılımcıların (sırasıyla %14 ve %9) yanıtları incelendiğindeyse, aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı ancak analitik olarak göz ardı edilebilecek düzeyde olduğu görülmektedir. Yine de bu fark, Eskişehir’de kampüse yakın semtlerde oturan katılımcıların, öğrencilerin yaşam biçimlerini daha yakından gözleyebiliyor olmalarıyla açıklanabilir.

Aynı önermelere katılım düzeyinde katılımcıların eğitim durumları değişkenine göre de farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça üniversite öğrencilerinin davranışlarını olumsuz değerlendirme eğilimi de anlamlı ölçüde azalmaktadır. Üniversite mezunu katılımcıların büyük bölümü öğrencilerin kentteki diğer gençlere “kötü örnek” olmadıklarını ve üniversite öğrencileriyle komşu olmaktan rahatsız olmayacaklarını belirtmiştir. Eğitim düzeyi azaldıkça, bu önermelere ilişkin olumsuz görüş bildirme sıklığı artmıştır. Üniversitelerin içinde yer aldıkları toplumsal çevrede yarattıkları demokratik, kozmopolit (Benson ve Harkavy, 2000) ve özgürlükçü ortama karşı tutucu tepkilerin, eğitim seviyesi düşük kitlelerde daha belirgin olduğu görülmektedir.

Üniversitelerin komşu çevrelerinde etkili aktörler olmaları bölgenin kalkınması ve sosyokültürel gelişimi için yaşamsaldır. Bu katkının gerçekleşebilmesinde ise kentin üniversite algısı önemli bir rol oynamaktadır.

Bundan dolayı, üniversitelerin içinde yer aldıkları toplumsal çevreye hem ekonomik hem de sosyo-kültürel katkılarının artması ve iki yönlü etkileşimin yaşama geçmesi için benzer araştırmaların yaygınlaşması büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Arbo, P. - Benneworth, P. (2006), *Understanding the Regional Contribution of Higher Education Institutions*, Paris: OECD/IMHE.
- Benson, L. - Harkavy, I. (2000), "Higher Education's Third Revolution: The Emergence of the Democratic Cosmopolitan Civic University", *Cityscape: A Journal of Policy Development and Research*, 5(1), s. 47-57.
- Charles, D. R.- Conway, C. D.- Chatterton, P. - Benneworth, P. S. (2000). *Universities and Regional Engagement in the North East. UNIREG Project Report*, Newcastle-Upon-Tyne: CURDS.
- Charles, D. - Benneworth, P. (2002). "Evaluating the Regional Contribution of an HEI: A Benchmarking Approach", *HEFCE* (Higher Education Funding Council for England). http://www.hefce.ac.uk/pubs/hefce/2002/02_23.htm (18.05.2008).
- Chatterton, P. (2000), "The Cultural Role of Universities in the Community: Revisiting the University-Community Debate", *Environment and Planning*, 32, s. 165-181.
- Chatterton, P. - Goddard, J. B. (2000), "The Response of Higher Education Institutions to Regional Needs", *European Journal of Education*, 35(4) , s. 475-496.
- Gilderbloom, J. (2004), "University Partnerships to Reclaim and Rebuild Communities", *Practicing Planner*, 2(4), s. 11.
- Gürkaynak, M. R. - Kasımoğlu, M. (2004), " Türkiye'de Üniversite Komşu-Çevre Etkileşimi: İşbirliği için Bir Ön Çalışma", *Amme İdaresi Dergisi*, 37(3),s. 147-162.
- Huggins, R. - Cooke, P. (1997), "The Economic Impact of Cardiff University: Innovation, Learning and Job Generation", *GeoJournal*, 41, s. 325-337.
- OECD (2007), "Higher Education and Regions: Globally Competitive, Regionally Engaged", Paris, OECD/ IMHE.
- Taşcı, D.- Gökalp, E.- Genç Kumtepe, E. - Kumtepe, A.T. - Toprak E. - Tosunoğlu, B.T. - Sürmeli, A. (2008), *Anadolu Üniversitesinin Eskişehir'e Etkileri ve Şehrin Üniversiteyi Algılayışı*, Fevzi Sürmeli (der.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.